

เค้าโครงการศึกษา

วิชากฎหมายครอบครัวที่จะศึกษาแบ่งออกได้เป็น 7 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

1. การหมั้น (มาตรา 1435 - 1447)
2. สินสอด (มาตรา 1437 วรรค 3)
3. การสมรส (มาตรา 1448 - 1460)
4. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา (มาตรา 1461 - 1464)
5. ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา (มาตรา 1465 - 1482)
6. หนี้ของสามีภริยา (มาตรา 1487 - 1490)
7. การแยกสินสมรส (มาตรา 1484, 1491 และ มาตรา 1598/17)

1) การหมั้น การศึกษาในเรื่องนี้แบ่งเป็น 5 หัวข้อ คือ

1. ลักษณะของสัญญาหมั้น

ก่อนที่จะมีการสมรส ชายหญิงอาจมีการหมั้นกันไว้ก่อนได้ ดังนั้นจะได้ศึกษาถึงการหมั้นที่จะมีผลตามกฎหมายนั้น ต่างกับการตกลงจะสมรสกันโดยไม่มีการหมั้นอย่างไร ในกรณีดังกล่าวของหมั้นมีความสำคัญเพียงใด และที่จะเป็นของหมั้นตามมาตรา 1437 นั้น ต้องมีลักษณะประการใดบ้าง

2. เงื่อนไขการหมั้น

มาตรา 1435 - 1436

เงื่อนไขการหมั้นมีบัญญัติไว้เพียงสองมาตรา คือ มาตรา 1435 และมาตรา 1436

มาตรา 1435 เป็นกรณีเกี่ยวกับอายุของผู้ที่จะทำการหมั้น เหตุใดกฎหมายจึงต้องบัญญัติไว้ และหากมีการฝ่าฝืนผลจะเป็นประการใด

มาตรา 1436 กรณีที่ผู้เยาว์จะทำการหมั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากใคร
มีเหตุผลประการใด ถ้ามิได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจให้ความยินยอม ผิดจะเป็นอย่างไร
และหากไม่ได้รับความยินยอมโดยปราศจากเหตุผลจะแก้ไขได้อย่างไร

และเนื่องจากการหมั้นเป็นข้อตกลงที่จะทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย
ต่อไป และเงื่อนไขการสมรสที่ไม่มีบัญญัติไว้ในเงื่อนไขการหมั้นเมื่ออยู่ภายใต้
ศึกษาถึงผลของการหมั้นที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการสมรสดังกล่าวข้างตนควย

3. ผลของสัญญาหมั้น

ก. มาตรา 1438

มาตรา 1439, 1440

ข. มาตรา 1445, 1446

แม้จะใดทำการหมั้นกันแล้วโดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย ก็ไม่อาจบังคับให้ฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งทำการสมรสตามสัญญาได้ (มาตรา 1438) ดังนั้นหากมีการผิดสัญญาไม่ยอมทำการ
สมรสอันเรียกว่า "ผิดสัญญาหมั้น" จะบังคับแก่กันได้อย่างไรบ้าง ซึ่งมีบัญญัติไว้โดยเฉพาะใน
มาตรา 1439, 1440 ว่าฝ่ายผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบอย่างไร ดังนั้นจึงไม่ตองนำบทบัญญัติทั่วไป
เกี่ยวกับการเรียกค่าทดแทนมาใช้บังคับในเรื่องผิดสัญญาหมั้น

นอกจากนั้นจะได้ศึกษาถึงผู้ที่จำต้องรับผิดชอบสัญญาหมั้นด้วยว่าอาจเป็นใคร
ได้ และภายใต้เหตุผลหรือเงื่อนไขประการใด

ข. สิทธิเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นที่ดวงเกินคู่หมั้น

มาตรา 1445

มาตรา 1446

กรณีนี้กฎหมายบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของชายคู่หมั้นในอันที่จะมิให้ชายอื่นมา
ดวงเกินหญิงคู่หมั้นของตน ตามมาตรา 1445 และมาตรา 1446 ได้กำหนดเงื่อนไขที่ชายคู่หมั้น
มีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นไว้ในแต่ละกรณีไม่เหมือนกัน

4. ความสิ้นสุดแห่งสัญญาหมั้น

มาตรา 1441

มาตรา 1442, 1443

มาตรา 1444

กรณีเหล่านี้ไม่ถือว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาหมั้น คือในมาตรา 1441 ว่าด้วยความตายของคู่หมั้น มาตรา 1442, 1443 ว่าด้วยการบอกเลิกสัญญาหมั้นของคู่หมั้น ฝ่ายหนึ่งอาศัย เหตุที่กฎหมายบัญญัติโดยมิถือเป็น การผิดสัญญาหมั้น จึงต้องศึกษาถึง เหตุที่กฎหมายบัญญัติเพื่อการบอกเลิกสัญญาหมั้นว่ามีเหตุแห่งใด อย่างไร สำหรับมาตรา 1444 เป็นการบอกเลิกสัญญาหมั้น เพราะเหตุกระทำชั่วอย่างร้ายแรงของคู่หมั้นอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งกระทำ ภายหลังจากหมั้น ในกรณีนี้กฎหมายให้สิทธิในการเรียกค่าทดแทนได้

5. อำนาจฟ้องเรียกค่าทดแทนและอายุความ

มาตรา 1447

จะฟ้องคดีถึงมาตรา 1447 ว่าผู้ใดมีอำนาจฟ้องเรียกค่าทดแทนเกี่ยวกับการหมั้นในกรณีต่าง ๆ อย่างไร และมีอายุความเพียงไร

2) สิ้นสอก

มาตรา 1437 วรรค 3

สิ้นสอกเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่มีการตกลงกันไว้ก่อนสมรส และเป็นคนละประเภทกับของหมั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 1437 วรรค 3 ในเรื่องนี้จะฟ้องคดีถึงลักษณะของ สิ้นสอก คู่สัญญาหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบสัญญาสิ้นสอกตลอดจนถึงสิทธิในการเรียกสินสอกคืน เมื่อไม่มีการสมรส

3) เงื่อนไขการสมรส

มาตรา 1448 - มาตรา 1460

ประกอบด้วย มาตรา 1494 - มาตรา 1500

และ มาตรา 1501 - มาตรา 1510

เงื่อนไขการสมรสมีบัญญัติไว้ตั้งแต่ มาตรา 1448 - 1460 ซึ่งจะกล่าวถึง ว่าการสมรสต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขประการใดบ้าง และหากมีการสมรสฝ่าฝืนเงื่อนไขนั้น ๆ ผลจะเป็นประการใด ซึ่งในแต่ละเรื่องผลอาจไม่เหมือนกัน บางกรณีเมื่อมีการฝ่าฝืนจะทำให้

การสมรสเป็นโมฆะ ซึ่งมีบัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวด 5 ว่าด้วยความเป็นโมฆะของการสมรสทั้งแก่มาตรา 1494 - 1500

อีกประการหนึ่ง เมื่อมีการสมรสฝ่าฝืนเงื่อนไขแล้วทำให้การสมรสเป็นโมฆะ ซึ่งผลจะเป็นประการใดก็มีบัญญัติไว้เป็นเรื่อง ๆ ในหมวด 6 ว่าด้วยคำสั่งสุดท้ายแห่งการสมรส ทั้งแก่มาตรา 1501 - 1513

ดังนั้นจะมีเงื่อนไขการสมรสบางประการ ซึ่งเมื่อฝ่าฝืนแล้วไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นโมฆะในหมวด 5 และไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นโมฆะในหมวด 6 ดังกล่าว การฝ่าฝืนเงื่อนไขการสมรสประเภทนี้จึงสมบูรณ์ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลเช่นไร มีกฎหมายบัญญัติสนับสนุนไว้อย่างไรบ้าง

4) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา

เป็นความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวระหว่างสามีภริยา มีบัญญัติทั้งแก่มาตรา 1461 - 1464 ซึ่งจะศึกษาถึงหน้าที่ของสามีภริยาที่พึงมีต่อกันตามกฎหมาย และการคุ้มครองคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อตกเป็นคนวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ

5) ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

เป็นความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ซึ่งจะมีตั้งแต่

สัญญาก่อนสมรส มาตรา 1465 - 1468

สัญญาระหว่างสมรส มาตรา 1469

ประเภทของทรัพย์สิน มาตรา 1470 - 1472, มาตรา 1474

การจัดการทรัพย์สิน มาตรา 1473, มาตรา 1475 - 1485

ในที่นี้จะกล่าวถึงสัญญาก่อนสมรสและสัญญาระหว่างสมรสว่ามีลักษณะอย่างไร

และผลของการทำสัญญาทั้งสองประเภทนั้นมีอยู่อย่างไร ทฤษฎีสันระหว่างสามภิกษามีที่ประเภท
อะไรบ้าง อำนาจหน้าที่ของสามภิกษาในการจัดการทรัพย์สินแต่ละประเภทนั้นมีอยู่อย่างไร
รวมทั้งบทบัญญัติในพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ในกรณีต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามภิกษาก่อนใช้
ป.พ.พ.บรรพ 5 ใหม่ ซึ่งบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับระบบทรัพย์สินระหว่างสามภิกษาใน
ป.พ.พ.บรรพ 5 ปัจจุบัน

6) หนี้ของสามภิกษา (มาตรา 1487 - 1490) ซึ่งมีทั้งหนี้ในระหว่างสามภิกษาตนเอง
(มาตรา 1487) และหนี้ระหว่างสามภิกษากับบุคคลภายนอก (มาตรา 1488 - 1490)
จะได้พิจารณาว่ากรณีใดเป็นหนี้ที่สามภิกษาหรือภิกษาจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวหรือเป็นหนี้ร่วมซึ่งต้อง
รับผิดชอบร่วมกัน

7) การแยกสินสมรส (มาตรา 1484, 1491 และมาตรา 1598/17) ซึ่งมีทั้งกรณีที่สามภิกษาหรือ
ภิกษาร้องขอศาล (มาตรา 1484, 1598/17) และกรณีที่สินสมรสแยกกันโดยผลแห่ง
กฎหมาย (มาตรา 1491) เพราะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย

ทั้งจะได้กล่าวถึงในแต่ละเรื่องไปโดยลำดับ

ความสัมพันธ์ของสัญญาหมั้น

เมื่อมีการสมรส
ของหมั้นตก
ไต่แก้หญิง

คู่หมั้นกายก่อนสมรส (ม. 1441)

ชายกาย

หญิงกาย

เรียกค่าทดแทนไม่ได้
หญิงไม่ครองสินของหมั้น

เรียกค่าทดแทนไม่ได้
หญิงคืนของหมั้นให้ฝ่ายชาย

บอกเลิกสัญญาหมั้น

ชายบอกเลิก

หญิงบอกเลิก (ม. 1443)

เหตุประพฤติก้าวร้ายแรง (ม. 1444)

มีเหตุสำคัญอันเกิดแก่
หญิงคู่หมั้น

เหตุนี้ทำให้ชายไม่
สมควรสมรสด้วย

หญิงครองสินของหมั้น
ให้ชาย

เรียกค่าทดแทนกันไม่ได้

มีเหตุสำคัญอันเกิดแก่
ชายคู่หมั้น

เหตุนี้ทำให้หญิงไม่
สมควรสมรสด้วย

หญิงไม่ครองสินของหมั้น
ให้ชาย

เรียกค่าทดแทนไม่ได้

มีเหตุสำคัญตาม ม. 1442 หรือ
ม. 1443

เหตุนี้เพราะการกระทำชั่ว
ร้ายแรงของคู่หมั้น

การกระทำชั่วใดกระทำภายหลัง
การหมั้น

คู่หมั้นอีกฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิบอกเลิก
สัญญาหมั้น

คู่หมั้นประพฤติก้าวร้ายแรงอัน
ตกแทน เสียน เป็นเหตุสัญญาหมั้น
(ก ม. 1440)